

UNIVERSITY OF CAMBRIDGE INTERNATIONAL EXAMINATIONS
International General Certificate of Secondary Education

FIRST LANGUAGE TURKISH

Paper 1 Reading

0513/01

SPECIMEN PAPER

2 hours

Additional Materials: Answer Booklet/Paper

READ THESE INSTRUCTIONS FIRST

If you have been given an Answer Booklet, follow the instructions on the front cover of the Booklet.
Write your Centre number, candidate number and name on all the work you hand in.
Write in dark blue or black pen on both sides of the paper.
Do not use staples, paper clips, highlighters, glue or correction fluid.

Answer **all** questions.

The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.
At the end of the examination, fasten all your work securely together.

This document consists of 4 printed pages.

UNIVERSITY of CAMBRIDGE
International Examinations

Aşağıdaki iki parçayı dikkatle okuyup tüm soruları cevaplayınız.

METİN A

BEŞİKTAŞ – GEÇMİŞLE BAŞBAŞA

Her şey ne kadar da basitti Beşiktaş'ta. "Camgöz sokağında biri ölmüş!" dendiğinde, Hasfırın sokağından doğum, düğün gibi sevinçli bir haber geldiğinde bugünkü gibi kimse "bana ne" demezdi. Üç yavrusuyla yalnız kalmış dul kadının gece boyunca tıkırdayan dikiş makinesi, yanındaki komşuyu rahatsız etmezdi. İhtiyarların canı sıkılmaz, sokak, kaldırım, lağım, çeşme tamiri hep birlikte yapılır, her şey bir arada olurdu. Bugünkü kahhar* kalabalıktan, trafik keşmekeşinden eser yoktu Beşiktaş'ta ve stres nedir, ruhsal bunalım nedir tanımazdı Beşiktaşlılar.

O zamanlar Beşiktaş'ta evler iç içeydi, küçücüktü, kırık döküktü, çerden çöptendi. Eski görkemli günlerden kalma kıyılarıdaki yalılar ile sırtlara kondurulmuş ve bakımsızlıktan orası burası dökülen köşkler, konaklarla birlikte neredeyse tüm Beşiktaş ahşaptan ibaretti. Kagir** evler de yok değildi hani. Bir tek Osmanlı devrinin hükümet yapıları, padişahları ağırlayan saraylar büyük, büyük, büyüktü. Görkem ve nefis taş işçiliği sadece bu yapılarda gülümsüyordu. Henüz büyük yapılar, göğe tırmanan yapılar, Beşiktaş'a yabancıydı. Onlar Beşiktaş'ın komşu semtleri, İstanbul'un yeni gözbebekleri Şişli, Nişantaşı, Taksim'de boy gösteriyordu. İstanbul geliyordu, ama bu gelişim Beşiktaş'ın yanı başında ve ondan çok uzaktaydı. Gelişmeye, değişime ayak uyduranlar, zenginleşenler, köşe dönenler, bu yeni semtlerde toplanıyordu.

Eskiden Beşiktaş'ı diğer semtlerden ayırmak kolaydı; aristokrat bir coğrafya idi Beşiktaş, saraylar beldesiydi. Yeşilin her tonunu barındıran ve mevsimine göre nefti, mor, eflatun, sarı renklere bürünen korular arasında bir İstanbul ırmağı olarak nicedir akan Boğaz, Topkapı Sarayı'nda ikamet eden padişahları karşı konulmaz bir şekilde kendine çekmişti. Lale devrinin şamatalı ve rengarenk hayatı da sanıldığı gibi sadece Kağıthane'de değil asıl burada boy gösterir. Bugünkü Çırağan Sarayı'nın yerinde olduğu sanılan Damat İbrahim Paşa Sarayı ve bahçesi, sırtlarında yanan mumlarla kaplumbağaların bin bir renkli lalelerin arasında dolaştığı sazlı sözlü şenliklere sahne olur.

1940'lı yıllarda Beşiktaş, gözle görülür bir değişim sürecine girdi. Önce Barbaros Türbesi etrafındaki ahşap evler yıkılarak küçük bir meydan oluşturuldu ve buraya Barbaros'un heykeli dikildi. Merkezdeki tarihi köprü ve Yedi Sekiz Hasan Paşanın ünlü karakolu yıkıldı. Çeşmeler kaldırıldı. O zamanlar görenleri şaşkına çeviren, cetvelle çizilmiş gibi düz ve geniş Barbaros Bulvarı yapıldı. Böylece yeni semtlerin oluşumunun yolu açıldı. Taşradan İstanbul'a yönelen yoğun göçten Beşiktaş da nasibini aldı. Yeni gelenlerle birlikte nüfus kabardı, Beşiktaş büyüdü, büyüdü ve kabına sığmaz oldu. Bostanlar, korular, tarlalar apartmanlarla, villalarla, İstanbul'un en lüks siteleriyle doldu ve günümüze gelindiğinde yapılaşmasını tamamlamış, artık bina yapacak boş alanı neredeyse hiç kalmamış yaklaşık 250 bin nüfuslu bir ilçe ortaya çıktı.

Sadece bu da değil, Beşiktaş, gökdelenleri, iş merkezlerini ve beş yıldızlı otelleri de ağırlamaya başladı. Saray bahçelerine Swiss Hotel, Çırağan Kempinski Hotel, Conrad Hotel inşa edildi; gökdelenler, plazalar sıra sıra dizildi. Beşiktaş, bir finans, ticaret ve turizm merkezi haline getirildi. Saldırganlık boyutuna varan bir güç gösterisi Beşiktaş'ta eski adına ne varsa silip süpürdü, ufaladı, gölgede bıraktı. Saraylar bile bu kuşatma altında ezilirken, ahşap Beşiktaş'ın ayakta kalması mümkün olabilir miydi? Ahşap evler bir bir yerlerini, apartmanlara bıraktı. Son yıllarda eskiye dönük bir ilgi canlanmış olmasaydı, bu gün yüzyıllık gülümseyişini sürdüren bu evlerden belki hiç eser kalmayacaktı.

Giderek daha çok betonlar arasına sıkışan, ezilip büzülen, küçülen eski Beşiktaş'ın eski insanları da yok olmadı ya... Yok olmasına yok olmadı ama içinde buldukları ortamda, silkinip "ben buradayım" diyecek mecalleri kalmadı.

* kahhar: kahreden, yok edici

** kagir: Taş veya tuğladan yapılmış olan

METİN B**AHŞAP KONUTLAR FARKLIDIR**

Ahşap yapı türlerinin pek çok çeşidi ülkemizde yaygın olarak bulunur. Bunların içinde en tipik olanı, ahşap çatki arasının tuğla, kerpiç ve taşla doldurulması veya bağdadi tekniğinde boş bırakılmasıyla oluşturulanıdır. Bu yapı tipi, tarih içinde oluşan Türk odasının tasarım özellikleriyle birleşerek Türk evi denilen tamamen kendine özgü bir ev tipini yaratmıştır. En eski örneklerini on yedinci yüzyıla kadar izleyebildiğimiz bu ev, Osmanlının gittiği her yere götürdüğü bir simge gibidir.

Türk evi, ev geleneğinin çok güçlü olduğu yerlerde bile bazı öğeleriyle, hiç olmazsa bezemesi ile, kendini belli eder. Din ve iklim farkı onu çoğu kez engellemez. Bu evi yaratanlar, "insan fani* olduğuna göre mala tamah etmeye** değmez" diye düşünür. O yüzden ev de insan gibi yaşlanmalı ve yok olmalıdır. Hem yok olunca daha çağdaş yeni bir ev yapılır, tıpkı yeni sahipleri gibi. Bu özelliğiyle gerçekçi ve devrimcidir.

Ev genel çizgileriyle uzun yılların deneyiminden süzölmüş bir üründür. Ahşabın bulunduğu yerde o da vardır. Kolay ve çabuk yapılır, depreme dayanıklıdır, nefes alır; o yüzden evde rutubetin yoğunlaşmasına fırsat vermez, bu yönüyle sağlıklı görünür. İşte bu çatki ev, denizden uzak yerlerde sıvalı, nemli rüzgarların estiği deniz kıyılarında ahşap kaplamalıdır. Özellikle son devrinde başkent İstanbul, baştan başa ahşap kaplanmış bu evler ile, yanlarında yükselen taştan yapılmış dini ve sosyal yapılardan meydana gelmişti.

İşlevi, rengi, dokusu, biçimiyle bu çok farklı iki yapı türü; denizi, boğazı, ormanı, tepeleriyle ünlü o kentte birleşince çok özel bir çevre oluşmuştur. Eski İstanbul'un sihi bundan kaynaklanmaktadır.

Bu ortamı beğenen sadece Türkler değildi kuşkusuz. Yabancı gezginlerin anılarını okuduğumuzda onların da bu dokuyu beğendiklerini anlıyoruz. Hatta çoğu kez Batıların gözlüğüyle bakarak kaybolan bu ortam için biz de hayıflanıyoruz. Yaşamdan tasarıma uzanan bu gelenek, deneyimli ve güçlüydü, dolayısıyla herkes tarafından kabul görmüştü. Malzemesi, teknolojisi ve ustası belliydi. Bir yangında kül olan koca mahalleler yine aynı şevk ve zevkle çok kısa zamanda tekrar yapılabiliyordu.

Ahşabın Gözden Düşüşü

Ahşap evlerin toplum içinde değerinin kaybolması Batı uygarlığının benimsenmesiyle başlar. Bazen birkaç mahalleyi bir anda yakıp kül eden yangınlara karşı çare olarak kagir binalar önerildi. Özellikle vakıflar ve devlet tarafından yaptırılan sıra evler bu konuda öncülük etti. Yangınların ardından yeni parselasyon düzenine göre daha düz ve geniş sokaklar üzerine kurulan evler de çok katlı ve yasa gereği olarak kagir yapılabiliyordu.

Ahşap evlerin terk edilmesinin bir başka önemli nedeni, yaşama biçiminin değişmesidir. Teknolojinin de katkısıyla artık yeni konfor şartları aranmaktadır. Tamamen mangalla ısınmaya göre tasarlanmış, bir soba bacası bile bulunmayan, mutfağı evden ayrı bir yerde olan veya örgütlü bir mutfak düzeni olmayan, ısıya karşı hiç bir yalıtımı bulunmayan ahşap evlere bu kolaylıkların ilavesi yerine yeni teknoloji ve tasarıma göre kagir binaların yapımı tercih edilmiştir. Ailelerin giderek küçülüp çekirdek aile tipine dönüşmeye başlaması da apartmanlaşmayı hızlandırmıştır. Yerli kereste kaynakları tükenmiş, Romanya ve Rusya'dan getirilen ahşap malzeme kullanılmaya başlanmış, sonunda oralarda da ahşap kaynakları azalmış ve kereste pahalalmıştır. Artık yaşam felsefesi de değişmiş, "insan fani ama mülk kalıcı" görüşü benimsenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük şehirler, özellikle İstanbul, göç akınına uğramış ve yeni konut ihtiyacı, önceleri artık ev sahibine de büyük gelen ahşap evlerin kat kat kiraya verilmesiyle çözülmeye çalışılmış, giderek değerlenen arsaların rantı, ahşap evin çok üzerine çıkınca da evler yıkılarak çok katlı apartmanlar yapılmış ve bu iş kat karşılığı apartman yapan müteahhitlerce örgütlenerek mal sahibinin parasal sorunu da giderilmiştir. Bu dönemde "ahşap evlerin korunması gerekli bir kültür varlığı olduğu" fikri henüz gelişmemiş bulunuyordu. Böylece bu evler, insanlarıyla beraber önce teker teker, sonra beşer onar, daha sonra da tümüyle kayboldular. O çağdan bize örnek, değil bir mahalle, bir sokak bile kalmadı .

* fani: Ölümlü, gelip geçici, kalımsız.

** tamah etmek: Açgözlü davranmak, çok beğenip istemek.

İstanbul Dergisi (Nisan 1995) 'ten kısaltılarak alınmıştır

- 1 Aşağıdaki soruları **Metin A**'yı okuyarak yanıtlayınız. Soruların yanında göreceğiniz toplam 20 puanın yanı sıra yanıtlarınızda kullandığınız dil yazma becerisi bakımından 5 puan içinde değerlendirilecektir.
- (a) Eski Beşiktaşlılar mahalle ve komşularına karşı duyarlılıkları nasıldı? Düşüncenizi pasajdan örneklerle destekleyin. [3]
- (b) Eski Beşiktaş'taki yapıların çoğunluğunun ortak özellikleri nelerdi? [2]
- (c) Yazarın "bu gelişim Beşiktaş'ın yanı başında ve ondan çok uzaktaydı" sözleriyle ne demek istediğini **kendi sözcüklerinizle** anlatın. [2]
- (d) Beşiktaş'ın padişahların gözdesi olduğu dönemdeki görkemli halini tasvir edin. [4]
- (e) Pasaja göre Beşiktaş'a yeni yerleşenlerin çoğunu kimler oluşturuyor? [1]
- (f) Pasaja göre eski Beşiktaş'ı tamamıyla yok olmaktan kurtaran nedir? [1]
- (g) Beşiktaş'a uygulanan değişiklikleri bir "kuşatma" olarak tasvir eden/betimleyen yazar 5 ve 6. paragraflarda bu betimlemeyi nasıl destekliyor? [5]
- (h) Pasajın tümüne göre sizce yazar Beşiktaş hakkında neler hissediyor? Düşüncelerinizi pasajdan yararlanarak destekleyin. [2]
- 2 Her iki parçadaki bilgileri kullanarak , İstanbul'un görünümünün ve insanların evleriyle ilgili yaklaşımlarının nasıl bir değişim gösterdiğini özetleyin. Özetinizde 200-250 sözcük kullanın. [25]

Copyright Acknowledgement:

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

University of Cambridge International Examinations is part of the University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge